
Estonská literatura v Čechách

Michal Kovář

FILOZOFICKÁ FAKULTA
MASARYKOVA UNIVERZITA

#464

#464

OPERA FACULTATIS PHILOSOPHICAE
UNIVERSITATIS MASARYKIANAE

SPISY FILOZOFICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY

muni
PRESS

Estonská literatura v Čechách

Michal Kovář

FILOZOFICKÁ FAKULTA
MASARYKOVA UNIVERZITA

#464

BRNO 2017

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Kovář, Michal

Estonská literatura v Čechách / Michal Kovář. – Vydání první. – Brno : Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2017. 88 stran. – (Opera Facultatis philosophicae Universitatis Masarykianae = Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, ISSN 1211-3034 ; 464)

Anglické resumé

ISBN 978-80-210-8655-5

821.511.113 * 81'255.4 * 811.162.3'25 * 070.447 * 82.07 * 655.4/.5 * 821.511.113-051 * (437.3) * 016 * 013 * (048.8)

- estonská literatura – 19.-21. století
- literární překlady – Česko – 19.-21. století
- překlady do češtiny – 19.-21. století
- recenze – Česko – 19.-21. století
- interpretace a přijetí literárního díla – Česko – 19.-21. století
- knižní produkce – Česko – 19.-21. století
- estonští spisovatelé – 19.-21. století
- monografie
- odborné bibliografie
- bibliografie (kolektivní)

821.51.09 - Uraloaltajské literatury (o nich) [11]

01 - Bibliografie. Katalogy [12]

Recenzovali: Mgr. Lenka Fárová, Ph.D. (Univerzita Karlova)

Mgr. Pavel Štoll, Ph.D. (Univerzita Karlova)

© 2017 Michal Kovář

© 2017 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-8655-5

ISBN 978-80-210-8656-2 (online : pdf)

ISSN 1211-3034

<https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-8656-2017>

Obsah

ÚVOD	7
DĚJINY ČESKÉ RECEPCE ESTONSKÉ LITERATURY	11
Počátky v 19. století	11
Období do 2. světové války	14
Poválečná léta a léta šedesátá	20
Normalizace	29
Nová generace	48
ZÁVĚR	52
SUMMARY	55
BIBLIOGRAFIE	57
Soupis překladů	57
Soupis českých recenzí a studií o estonské literatuře	79
Další použitá literatura	87

ÚVOD

Estonská národní literatura vznikla podobně jako národní literatura česká vymezením se vůči domácí literární produkci německé či lépe německojazyčné. Ač bylo území dnešního Estonska v 19. století součástí dvou ruských gubernií, ruský vliv na estonskou národní literaturu byl poměrně malý. Estonský literární život i dlouho po připojení k ruskému impériu v 18. století bral inspiraci především ze severu a západu. Teprve od sovětské okupace v polovině 20. století, kdy se estonská literatura štěpí na literaturu sovětského Estonska a literaturu estonského exilu ve světě, přichází do Estonska větší vliv sovětské ruskojazyčné literatury. Jeho neblahé účinky na kvalitu estonské literatury, jichž si všimla i dobová česká kritika, byly však epizodické a poměrně krátké. V těch nejhorších případech docházelo k tomu, že ruský sovětský autor psal rusky pro sovětské i mezinárodní publikum jakoby hlasem Estonce. Zde je problém vymezení předmětu nejzřetelnější. Máme například vůbec sovětskou kvaziestonskou literaturu, tedy literární dílo s hlasem ukradeným Estoncům, zahrnout do dějin estonské literatury? Splňovaly „estonské“ romány Elmara Grina, případně prosovětská propagandistická dramata rusky píšícího Estonce Hanse Leberechta parametry dobového konceptu estonské literatury? V této práci, v níž jsem si vytkl za cíl zmapovat a popsat recepci estonské literatury v Čechách, na tuto obtížnou otázku naštěstí odpovědět nemusím. Stačí mi skutečnost, že se dané texty v Čechách četly jako díla estonská čili že v očích českého čtenáře koncept estonské literatury nějakým způsobem spoluvytvářely. Druhá podmínka, dostačující pro zahrnutí díla do mého výčtu, je skutečnost, že se dílo či jeho autor objevují v některé z estonských dějin estonské literatury, tudíž že splňují podmínky některého z dílčích, třeba i nevyjádřených estonských konceptů estonské literatury.

Na českém konceptu estonské literatury mě pak nejvíce zajímá tradiční otázka jazyková – jazyk originálu, předlohy i překladu –, hodnocení literárních kvalit

a širší kulturně geografická rekontextualizace. Zmiňuji samozřejmě též další faktory českého literárního pole, pokud mi jsou známy: například obecné preference překladatele a nakladatele, žánrový a tematický výběr, případně průsaky hrubých politických a ideologických zájmů do procesu vydávání estonských děl a vzdor vůči nim či naopak podřízení se. V tomto případě ovšem jde už spíš jen o historické anekdoty.

Za jádro práce však považuji samotnou bibliografii překladů, recenzí a dalších hodnotících textů. Práce je totiž míněna jako manuál pro ty čtenáře, kteří se chtějí seznámit, případně hlouběji seznámit s estonskou literaturou v jejím českém obzoru. Zbylá část práce je pouhým historickým komentářem věnovaným estofilům a nakladatelským pracovníkům, který má poukazem na různé recepční tendence usnadnit rozhodování o tom, co má být vydáno a co by se vydat vyplatilo.

Bibliografická hesla jsou řazená podle jména autora a dále názvu díla, což jsou, jak předpokládám, základní informace, dle nichž čtenář bude v soupisech vyhledávat. Rok vydání kladu až za údaj o místě vydání.

Jako obecný metodický vzor jsem pro svou práci použil studie Pétera Domokose *Recepce finské literatury v Maďarsku (A finn irodalom fogadtatása Magyarországon)*,¹ Toiva Kuldseppa *Estonská literatura ve Finsku (Viron kirjallisuus Suomessa)*² a Lenky Fárové *Recepce finské literatury v Čechách (Suomen kirjallisuuden vastaanotto Tšekissä)*.³ I kvůli svým vzorům jsem původně tuto práci napsal ve finském jazyce, a to jako část disertace *Recepce mladých uralských literatur v Čechách (Nuorten uralilaisten kirjallisuuksien vastaanotto Tšekissä)*.⁴ V disertaci jsem se zabýval kromě dalšího srovnáním tendencí a jejich faktorů v recepci jednotlivých mladých uralských literatur – estonské, finské, laponské, karelské, udmurtské atd. Tato komparativní rovina je zde ovšem potlačena.

České přijetí estonské literatury není zpracováno poprvé a bývá také pravidelně součástí českých přehledů dějin estonské literatury. Již před válkou se mapování česko-estonských kulturních vztahů věnoval řídící učitel mnoha českých gymnázií a dopisovatel *Lidových listů* Josef Obr.⁵ V dobách pozdějších se tématem zabývali dva hlavní čeští estonisté Vladimír Macura a Naděžda Slabihoudová, a také další

1 DOMOKOS, Péter. *A finn irodalom fogadtatása Magyarországon*. Akadémiai Kiadó, Budapest 1972.

2 KULDSEPP, Toivo. *Viron kirjallisuus Suomessa*. SKS, Helsinki 1977.

3 FÁROVÁ, Lenka. Suomen kirjallisuuden vastaanotto Tšekissä. In FÁROVÁ, Lenka – KULKKI-NIEMINEN, Auli (eds.). *Švejk tekee toisin – Suomalais-tšekkiläiset kirjallisuussuhteet*. Tampereen yliopisto, Tampere 1996, s. 7–43.

4 Disertace ohájena na Univerzitě Loránda Eötvöse v Budapešti roku 2014.

5 OBR, Josef. Pohled z ptačí perspektivy na estonskou literaturu I. *Lidové listy* 1927, 2, s. 1–2; OBR, Josef. Pohled z ptačí perspektivy na estonskou literaturu II. *Lidové listy* 1927, 144, s. 2; OBR, Josef. Pohled z ptačí perspektivy na estonskou literaturu III. *Lidové listy* 1927, 145, s. 2; OBR, Josef. První estonská povídka. *Lidové listy* 15, 1936, 236, s. 5.

estonisté, baltisté, rusisté, literární historici a kritici.⁶ Avšak až do celkem nedávné doby chyběl podrobný seznam překladů a hodnotících textů. První takový pokus vznikl teprve v roce 2011 zásluhou tehdejší studentky oboru baltistika Masarykovy univerzity, překladatelky z estonštiny Lucie Kuchařové,⁷ která již ve větší míře využila digitálních bibliografických zdrojů.

Sám jsem při sestavování bibliografických soupisů využíval následující prameny: katalog Retrospektivní bibliografie české literatury 1775–1945, vytvořený Ústavem pro českou literaturu AV ČR, a to jeho elektronickou⁸ i lístkovou verzi, digitální knihovnu Kramerius Národní knihovny ČR⁹ a *Bibliografický katalog ČS(S) R – články v českých časopisech*, jež v letech 1953–1990 vydávala Národní knihovna ČR s roční, půlroční a později měsíční periodicitou. V případech nutnosti, např. pro roky 1946–1952, jsem pracoval s rešeršní kartotékou Národní knihovny ČR. Dále, převážně pro sledování produkce posledních dekád, jsem procházel dílčí internetové zdroje, např. katalog Národní knihovny ČR ANL – Výběr článků v českých novinách, časopisech a sbornících, a internetová repertoria českých časopisů. Vzhledem ke skutečnosti, že ne všechna česká periodika byla podrobena obecným rešerším a zahrnuta do výše uvedených bibliografických přehledů a katalogů, procházel jsem vytipovaná periodika ručně. To se týkalo především katolických *Lidových listů*, do nichž přispíval Josef Obr a též kněz Alois Koudelka, překládající z finštiny a estonštiny pod pseudonymem O. S. Vetti. A též jsem vše konzultoval s existujícími dílčími bibliografiemi, např. již zmíněné Lucie Kuchařové anebo Františka Knoppa.¹⁰

Do bibliografického soupisu jsem vybíral literaturu překladovou a hodnotící, povahy historiografické i recenzní. Pouhé anotace, texty nehodnotící, soupis neobsahuje. Soupis neobsahuje ani údaje o knižních doslovecích. Jako důležité a ne příliš samozřejmé omezení předmětu práce je kritérium jazykové. Do soupisu jsem ne-

6 Např.: MACURA, Vladimír. Estonská kultura. In ŠVEC, Luboš – MACURA, Vladimír – ŠTOLL, Pavel. *Dějiny pobaltských zemí*. NLN, Praha 1996, s. 285–307; MACURA, Vladimír. Z dějin estonské literatury. *Baltika* 5, 1992, s. 23–26; MACUROVÁ, Alena – MACURA, Vladimír. K problematice československo-estonských literárních vztahů. In *Československo-sovětské vztahy*. Sv. 5. Amort, Čestmír et alii. UK, Praha 1976, s. 107–116; PAROLEK, Radegast. *Srovnávací dějiny baltických literatur: Od nejstarších dob do současnosti*. Univerzita Karlova, Praha 1978, 2. vydání 1982; RAIEND, Küllike. *Československo-estonské literární styky jako překladatelský problém*. Diplomová práce na FF UK Praha, 1980; SLABIHOUDOVÁ, Naděžda. *Stručný přehled estonské literatury*. Balt-East, Praha 1997, 2., doplněné vydání 2003; SLABIHOUDOVÁ, Naděžda – VANĚK, Michal. Estonská literatura v Čechách. *Plav. Měsíčník pro světovou literaturu* 12, 2010, s. 41–44; SOUKUP, František. Estonsko. O estonské literatuře. *Praha – Moskva* 1955, 8, s. 40–43.

7 KUCHAŘOVÁ, Lucie. *Bibliografie českých překladů z estonštiny*. Bakalářská práce na Ústavu jazykovědy a baltistiky FF MU. Brno 2011.

8 [online] <http://retrobi.ucl.cas.cz/retrobi/katalog.1>

9 [online] <http://kramerius.nkp.cz/>

10 KNOPP, František. *Bibliografie díla Vladimíra Macury*. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha 2000.

zahrnoval české texty německojazyčné, slovenskojazyčné, v esperantu ani v jiném jazyce užívaném vedle češtiny na území českých zemí, ani jsem takové texty nehledal. Pokud jsem však na ně při rešerších narazil – to se týká například bilingvního, česko-slovenského periodika *Sovětská literatura* s redakcí v Praze i Bratislavě –, slovenskojazyčné texty v práci zmiňuji a v jejich bibliografickém heslu je označuji značkou (SK).

Za mnohé údaje, kromě jiného za údaje z rešerší ve výstřižkovém archivu Ministerstva zahraničních věcí (součást Národního archivu), a za mnohá nasměrování vděčím svému příteli Danielu Řehákovi z Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Dále bych zde rád vyjádřil svůj dík za pomoc s hledáním i se strukturováním nalezeného Ildikó Sirató(ové) ze Zemské Széchényiho knihovny v Budapešti, Arvo Krikmannovi (†) z Tartuské univerzity a Piret Voolaid(ové) z Estonského literárního muzea v Tartu, za doplnění informací o Miloši Lukášovi jeho žáku a členu Klubu esperantistů Brno Zdeňku Hršelovi (†) a za doplnění informací o Kyře Platovské jejím příbuzným Jitce Kosinové a Marii Platovské. Jsem také vděčný za přehlédnutí a doplnění bibliografie, určení šifer a doplnění osobních informací samotným překladatelům a recenzentům – Květuši Novákové a Vladimíru Novotnému. Za všechny chyby však zodpovídám jen já sám.

DĚJINY ČESKÉ RECEPCE ESTONSKÉ LITERATURY

Počátky v 19. století

Pravděpodobně první česká ukázka estonské literatury vyšla ve sbírce pozdně osvícenského spisovatele Josefa Matěje Sychry *Powjdatel aneb Sbjrka rozmanitých paměti hodných příběhů, powjdaček, důwtipných nápadů a průpovědj, k poučenj a obweselenj* z roku 1815.¹¹ Sychrova sbírka obsahuje preromantickou povídku *Chwalitebný černokněžníček*, zařazenou i v dalším vydání na čelní místo sbírky.¹² Hlavní postava povídky, livonský baltoněmecký baron Woldemar Fels se naučí estonsky, což okolí přijímá s údivem. V závěru se nicméně ukáže, že tato znalost není zbytečná a baron ji může zužítkovat v důležité záležitosti. Téma mravního rozměru sebevzdělávání člověka a důležitost jeho domněle nepodstatných složek, a to konkrétně znalost menšinového jazyka, je zjevně důvodem, proč Sychra tuto povídku do své sbírky zařadil. Spolu s Josefem Obrem¹³ se totiž domnívám, že povídku *Chwalitebný černokněžníček* Sychra nenapsal, jak totiž předpokládají editoři jejího druhého vydání z roku 1961, nýbrž že ji převzal z nějakého německojazyčného textu pravděpodobně livonské proveniencie. Předlohu se mi dohledat nepodařilo, nicméně obdobný text s názvem *The Universal Genius* vyšel ve sbírce povídek *Moral tales* od Samuela Bentleyho v roce 1831.¹⁴ Bentleyho varianta je značně delší než varianta Sychrova, obsahuje například detailnější popisy baronovy rodiny. Z toho zdá se nepřímo plyne, že Sychrův text, ač vydán dříve, nebyl zdrojem povídky Bentleyovy, nýbrž že

11 SYCHRA, Matěj. *Powjdatel aneb Sbjrka rozmanitých paměti hodných příběhů, powjdaček, důwtipných nápadů a průpovědj, k poučenj a obweselenj*. 1. díl. Jan Jiří Gastl, Brno 1815, s. 1–50.

12 2. vydání In SYCHRA, M. J. *Povídky a jiné práce*. Krajské nakladatelství v Brně, Brno 1961, s. 7–38.

13 OBR, Josef. První estonská povídka. *Lidové listy* 115, 1936, 236, s. 5.

14 BENTLEY, Samuel. *Moral tales*. John Harris, London 1831, s. 75–107.

Bentley i Sychra měli tentýž, leč nám neznámý zdroj. Parafráze cizího textu způsobem rozšíření stafáže je neobvyklá. Podobně by bylo překvapující zjištění, že Samuel Bentley uměl česky. Nevíme totiž, že by Sychrovy povídky kdy vyšly v překladu.

Moralizující povídka má některé pohádkové rysy – například dobrého krále vládnoucího velké říši sousedící s Livonskem. I to však lze spíše přičíst na vrub obecného západoevropského preromantismu, než v tom hledat vlivy estonského folklóru.

První překlad doloženě estonskojazyčného díla do češtiny vyšel v roce 1846 v *Časopise Českého musea* v rámci recenze Jana Erazima Vocela na *Verhandlungen der gelehrten Estnischen Gesellschaft zu Dorpat* (ročníky 1840–1844). Recenze nejdříve podle *Verhandlungen* stručně reprodukuje dějiny estonské literatury, zmiňuje například první estonskojazyčné texty a knihy, estonské překladatele, spisovatele, lexikografy a jazykovědce, kteří se estonštinou zabývali. Počátek estonské, tedy zjevně estonskojazyčné literatury klade Vocel s ohledem na dochované texty až do 17. století, ač připouští, že se estonsky psalo i v dřívějších dobách. V případě snah spisovatelů Vocel nerozlišuje zapsanou ústní slovesnost, její adaptaci a původní autorskou tvorbu. Přestože je výčet dobových spisovatelů a folkloristů poměrně široký a obsahuje i jméno Friedricha Reinholda Kreutzwalda, pozdějšího tvůrce estonského národního eposu *Kalevipoeg*, chybí ve výčtu jméno člověka, který vytvoření eposu inicioval, byl Kreutzwaldovi mentorem a sám také ústní slovesnost sbíral, totiž jméno Friedricha Roberta Faehlmanna. Zvláštní je to kvůli přítomnosti dvou estonských pověstí, jež pocházejí pravděpodobně z Faehlmannova sběru. Jde o pověsti *Wannemunne's Sang* a *Koit und Ämarik*, jež Vocel z německého překladu přeložil do češtiny a za svou recenzi připojil.¹⁵ Vocel je uvádí takto: „Z národních powěstí, we swazcích učené společnosti Derptské obsažených, klademe zde následující dvě, jenž dojmájíce každé srdce milostnau něžností a básnickau půwodností swau, o wlohách dušewních estonského lidu skwělé swědectví dáwají.“¹⁶ Vocelova chvála vynikne v jeho srovnání s finskou *Kalevalou*: „Nalézáme ještě ve swazcích těchto (...) zprávy (...) o powaze a powěrách Čudů a konečně i čudský národní epos, *Kalewala* nazwaný a spíše podiwnau půwodností swau nežli lepostí wynikající, o čemž se zde déle šířiti nemůžeme.“¹⁷ Vocel zde zcela nerozlišuje mezi Finy a Estonci, obojí jsou pro něho Čudové, přičemž ovšem jazykovou (dialektální?) a topografickou příznakovost připisuje „Čudům estonským“, jak je jmenuje. V té době rozšířený analogický vztah mezi „Čechoslowany“ bez přívlastku a „Čechoslowany“ uherskými lze vidět ve Vocelově poznámce pod čarou: „(N)ěkterí

15 (FAEHLMANN, Friedrich Robert.) Vannemunna zpěv – Koit a Ämarik. *Časopis Českého musea* 20, 1846, 2, s. 267–270.

16 VOCEL, Jan Erazim. Učená společnost estonská v Derptu. *Časopis Českého musea* 20, 1846, 2, s. 267.

17 VOCEL, Jan Erazim. Učená společnost estonská v Derptu. *Časopis Českého musea* 20, 1846, 2, s. 270.

spisovatelé na Slowensku wětew uherských Čechoslowanů (...) od jednoty té odtrhnauti se namáhají.“¹⁸

Vliv Vocelovy zprávy o estonských národních snahách na české národní obrození celkem podrobně popsal Vladimír Macura.¹⁹ Bez povšimnutí však zůstala krátká zpráva ze stejného roku, tedy z roku 1846, s názvem *Čudská literatura*,²⁰ popisující soudobý stav finského a estonského písemnictví a jazykovědy. Zdrojem informací v estonské části byly opět *Verhandlungen der gelehrten Estnischen Gesellschaft zu Dorpat*. V článku je zmíněn i Faehlmann, navíc se ve finské části již objevuje atribut „finský“, což se spolu s rozdělením článku na dvě části – finskou a estonskou – zdá poukazovat na uznání dvojího proudu národního obrození a konstruování dvou národních literatur. Širší ugrofinský kontext pak vytvářejí dvě zmínky o sestavení „Syrjaenské“, resp. „Syrjaenické“, t.j. komijské mluvnice – první mluvnický přehled byl z pera švédskofinského jazykovědce Mathiase Alexandra Castréna, druhý z pera německoestonského jazykovědce Ferdinanda Johanna Wiedemanna.

Ve zcela jiném jazykově příbuzenském kontextu se estonská slovesnost objevuje v Čechách v roce 1851. Tehdy František Ladislav Čelakovský vydává svou sbírku *Mudrosloví národu slovanského ve příslovích* a k řeckým, latinským, baltským, románským a germánským paralelám přísloví slovanských přidává i padesát jedno přísloví estonské, převzaté pravděpodobně z druhého vydání Hupelovy mluvnice estonštiny,²¹ jak píše prof. Krikmann.²² Je zvláštní, jak moc je jazykově příbuzenský kontext estonských přísloví u Čelakovského oslaben, resp. že s jedinou výjimkou nejsou pro ukázkou slovanských paralel použita třeba přísloví maďarská, v rámci monarchie jistě přístupnější.

Zmíněná Faehlmannova pověst *Koit ja Ämarik* (v jiných variantách a vydáních *Koit ja Hämarik*) vyšla v různých českých překladech ještě několikrát, poprvé roku 1874 pod názvem *Estonská báje o Koitu a Emarice čili o večerním soumraku a ranním svítání* v Lumíru.²³ Toto vydání také uzavřelo na téměř čtyřicet let první etapu českého romantického zájmu o estonskou kulturu.

18 VOCEL, Jan Erazim. Učená společnost estonská v Derptu. *Časopis Českého musea* 20, 1846, 2, s. 266.

19 MACURA, Vladimír. Eesti keel ja kirjasõna tšehhi ajakirjas aastal 1846. *Keel ja kirjandus* 17, 1974, 10, s. 613–617. Přel. Leo Metsar; MACURA, Vladimír. *Znamení zrodu*. H&H, Praha 1995, s. 160–165; MACUROVÁ, Alena – MACURA, Vladimír. K problematice československo-estonských literárních vztahů. In *Československo-sovětské vztahy*. Sv. 5. Ed. Amort, Čestmír et alii. UK, Praha 1976, s. 107–116.

20 W. H. K. Čudská literatura. *Česká včela* 1846, 88, s. 351–352.

21 HUPEL, August Wilhelm. *Ehstnische Sprachlehre für die beyden Hauptdialekte den revalschen und dorptschen: Nebst einem vollständigen ehstnischen Wörterbuche*. Mitau 1818.

22 KRIKMANN, Arvo. *Eesti lühivormide allikaloost*. [online]. [Cit. 4. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.folklore.ee/~kriku/ALLIK/allik5.htm>.

23 Estonská báje o Koitu a Emarice čili o večerním soumraku a ranním svítání. *Lumír* 2, 1874, 8, s. 94.

Období do 2. světové války

Ve druhé polovině 19. století na sebe pozornost českých folkloristů a literárních vědců strhla finská *Kalevala* a estonský *Kalevipoeg* jí, nemaje v Čechách překladatele Holečkovy velikosti, nemohl konkurovat. Výjimku z nezájmu o estonskou slovesnost tvoří syžet jedné estonské kouzelné pohádky, vydané původně Kreutzwaldem,²⁴ zařazený do studie českého folkloristy a pokračovatele takzvané finské geografickohistorické školy Václava Tilleho.²⁵ Cizí syžety a motivy zpracované ve folkloristických studiích převážně jako paralely k syžetům a motivům domácí ústní slovesnosti (ostatně totéž dělal s příslovími již Čelakovský) je však těžké bibliograficky zachytit. Odkazy tohoto typu na estonskou slovesnost se jistě nacházejí všude možně, za zmínku nicméně stojí kromě Tilleho ještě jeden následovník finské školy, a to folklorista a baltista Jiří Polívka. V jeho kriticko-bibliografickém komentáři k *Lidovým povídkám z českého Podkrkonoší*, zapsaným Josefem Kubínem,²⁶ se vyskytují syžety hned z několika sbírek estonské ústní slovesnosti vedle syžetů z mnoha sbírek pohádek vzdálenějších ugrofinských národů.²⁷

Prvním českým překladem přímo z estonštiny je asi překlad povídky *Seznam* klasika estonského realismu Eduarda Vildeho. Překlad vyšel roku 1912 v brněnském sociálnědemokratickém deníku *Rovnost*.²⁸ Překladatel není uveden, leč je možné, že jím byl kněz působící na jižní Moravě a polyglot Alois Koudelka, podepisující se obvykle pseudonymem O. S. Vetti, který nechtěl být vzhledem k vlastním politickým preferencím s deníkem spojován. Koudelka později přeložil i další Vildeho povídku *Usnutí v kočáře*.²⁹ Koudelka překládal z estonštiny, a tudíž vlastně z estonského překladu, povídky finské symbolistní spisovatelky Aino Kallas *Vojínova matka*³⁰ a *Smrt starého Orga*³¹ a autorku uváděl jako autorku estonskou. To nakonec není až tak překvapivé, přestože Koudelka uměl i finsky a překládal i z finšti-

24 KREUTZWALD; Friedrich. *Esthnische Märchen*. Halle 1869.

25 TILLE, Václav. *Literární studie I. Skupina lidových povídek o neznámém rekovi, jenž v závodech získal princeznu za choť*. Bursík – Kohout, Praha 1892, s. 19–20.

26 POLÍVKA, Jiří. Komentář. In Kubín, Josef Štefan. *Lidové povídky z českého Podkrkonoší. Podhoří západní*. Rozpravy České akademie věd a umění, třída III, č. 57, část 3. ČAVU, Praha 1923, s. 541–818.

27 von LÖWIS of MENAR, August. *Die Baltischen Provinzen. Bd. 5. Märchen und Sagen*. Berlin – Charlottenburg 1916; von LÖWIS of MENAR, August. *Finnische und estnische Volksmärchen*. Eugen Diederichs, Jena 1922; JANNSEN, Harry. *Märchen und Sagen des estnischen Völkes I*. Dorpat 1881; JANNSEN, Harry. *Märchen und Sagen des estnischen Völkes II*. Riga – Leipzig 1888.; KALLAS, Oskar. *Achtzig Märchen der Ljutziner Esten*. Jurjew 1900; KREUTZWALD; Friedrich. *Esthnische Märchen*. Halle 1869.

28 WILDE, Eduard. *Seznam*. *Rovnost* 18. 8. 1912, 186, příl., s. 261–264.

29 WILDE, Eduard. *Usnutí v kočáře (z Kogutud teased)*. *Lidové listy* 8, 1929, 17, příl., s. 2–3. Přel. O. S. Vetti (Alois Koudelka).

30 KALLAS (chybně jako LALLAS), Aino. *Vojínova matka (Sõjamehe ema)*. In *Na táčkách u cizích spisovatelů. Povídky II*. Benediktinská knihtiskárna, Brno 1916, s. 93–98. Přel. O. S. Vetti (Alois Koudelka).

31 KALLAS, Aino. *Smrt starého Orga*. *Vlast* 44, 1927–1928, 1, s. 32–39. Přel. O. S. Vetti (Alois Koudelka).

ny. Aino Kallas totiž sice psala finsky a původem byla Finka, její manžel však byl Estonec a ona sama měla velmi blízko k estonské umělecké skupině Siuru. V jejích almanaších hojně publikovala – obvykle v překladu básníka Friedeberta Tuglase. Většina jejího díla zobrazovala estonské prostředí a vzápětí po vydání finském vycházela v překladu do estonštiny, podobně jako je tomu v případě současných švédskojazyčných autorů Finska či romskojazyčných autorů českých.

Alois Koudelka přeložil ještě povídky bratrů Liivových, *Punnahoo Marri* (správně Punasoo Mari, resp. Punnasoo Marri) od Juhana Liiva³² a *Krvavý groš* od Jakoba Liiva,³³ a jednu povídku s názvem *Babiččina smrt*³⁴ méně známého prozaika Jüriho Parijõgiho, zavražděného později NKVD v době první sovětské okupace Estonska. Především však Koudelka uvedl do českého literárního kontextu estonského realistu A. H. Tammsaareho.³⁵ Alois Koudelka byl tedy první systematický překladatel estonské literatury, navíc překládal přímo z estonštiny.

Linie estonsko-finské jazykově příbuzenské rekontextualizace byla narušena ve prospěch rekontextualizace na základě politicko-geografické blízkosti několik dní po vyhlášení nezávislého Estonska a dva dny po breštlitevském míru článkem *Estonci* z 5. března 1918.³⁶ V tomto článku přináší Jan Pátek ukázkou osmiveršové estonské lidové písně a klade epickou estonskou písňovou tvorbu obecně do protikladu k lyrickým písním lotyšským. Srovnání je zajímavé i přesto, že by už dnes asi před kritikou neobstálo.

Hlavní srovnávací linie, alespoň pro ústní slovesnost, nicméně zůstává. V roce 1922 vyšla v *Lidových novinách* recenze na sbírku Augusta von Löwis of Menar *Finnische und estnische Volksmärchen*³⁷ a estonské i finské pohádky byly hodnoceny společně jako tiché, máloslovné a smutné – v kontrastu k pohádkám jižních národů. Von Löwis of Menarova sbírka v Čechách zapustila kořeny a některé pohádky z této sbírky po válce zařadili do své antologie *Strom pohádek z celého světa*³⁸ i Vladislav Stanovský a Jan Vladislav.

32 LIIV, Juhan. Punnahoo Marri (*Igapäevane lugu*). In *Na táčkách u cizích spisovatelů. Povídky III*. Benediktínská knihtiskárna, Brno 1916, s. 65–69. Přel. O. S. Vetti (Alois Koudelka).

33 LIIV, Jakob (chybně jako LÜW). Krvavý groš (*Werehind*). In *Na táčkách u cizích spisovatelů. Povídky II*. Benediktínská knihtiskárna, Brno 1916, s.137–156. Přel. O. S. Vetti (Alois Koudelka).

34 PARIJÕGI, Jüri. Babiččina smrt. *Vlast* 45, 1928–1929, 9–10, s. 411–417. Přel. O. S. Vetti (Alois Koudelka).

35 TAMMSAARE, Anton Hansen. Král a slavík. *Lidové listy* 1928, 89, příl. Lidová beseda, s. 3. Přel. (Alois Koudelka); TAMMSAARE, Anton Hansen. Láska. *Lidové listy* 1925, 238, příl. Lidová beseda 47, s. 101. Přel. O. S. Vetti (Alois Koudelka); TAMMSAARE, Anton Hansen. Slavík a květiny. *Lidové listy* 1925, 244, příl. Lidová beseda 48, s. 205 (105). Přel. O. S. Vetti (Alois Koudelka).

36 PÁTEK, Jan. Estonci. *Národní politika* 36, 1918, 58, s. 1.

37 von LÖWIS of MENAR, August. *Finnische und estnische Volksmärchen*. Eugen Diederichs, Jena 1922.

38 STANOVSKÝ, Vladislav – VLADISLAV, Jan. *Strom pohádek z celého světa*. SNDK, Praha 1958 (1. vydání).

Konstanta estonské literatury v Čechách, pověst *Koit ja Ämarik*, vychází ve 20. letech v novém zprostředkovaném překladu, tentokrát nikoli přes němčinu, nýbrž přes esperanto. Meziválečné esperantistické hnutí bylo jedním z prostorů, v němž se mohli setkávat lidé různého původu, různých konfesí a politických preferencí, a v širším měřítku také často sloužilo k navazování dlouhodobějších mezinárodních kontaktů. Patří k logice věci, že česko-estonskou esperantistickou síť začíná utvářet židovský esperantista Ota (Otto) Ginz, otec Petra Ginze, jednoho z lidí, jejichž mateřštinou bylo esperanto, a šéfredaktora slavného terezínského almanachu *Vedem*. Ota Ginz přeložil pověst *Koit ja Ämarik* podle překladu Hildy Dresen, estonské překladatelky do esperanta.³⁹ Na tento první esperantistický kontakt posléze navazují kontakty další, včetně těch z prostředí esperantistického hnutí katolického.

Mezi válkami vychází ještě několik překladů estonské ústní slovesnosti: anonymní překlad pohádky *Zlodějský učeň*,⁴⁰ tři překlady pohádek – poprvé zřejmě přes ruštinu – rusisty Josefa Kojeckého,⁴¹ pohádka *O andělském mlácení* v překladu V. Hynka,⁴² pohádky *Jak se dostal statkář do nebe*⁴³ v překladu Marty Součkové, která překládala i ústní slovesnost dalších baltofinských národů (např. Livonců a Karelců), a dva krátké seznamy estonských hádanek od Otty Františka Bablera,⁴⁴ který se vedle kanonických děl světové literatury mnohdy věnoval i drobným žánrům ústní slovesnosti, hádankám a příslovím, jejichž překlady publikoval v různých periodikách.

Po vzniku Československa se pozornost veřejnosti obrátila ke státům s obdobným osudem, a tedy i k Estonsku, o němž vycházelo relativně mnoho cestopisných reportáží, ojediněle i s postřehy týkajícími se estonského kulturního života. Oboustrannost tohoto zájmu dokládají tři články z roku 1929, v nichž se píše o manželském páru estonských básníků Marii Under a Arturovi Adsonovi, kteří získali československé státní stipendium ke studiu češtiny a překladům české poezie do estonštiny.⁴⁵ Autor nejzajímavějšího z článků, Josef Obr, napsal, že manželé do té doby překládali přes němčinu, a to básně Vrchlického, Březiny a Sovy. Recipročně Obr zmiňuje i vydávání estonské literatury v češtině, přičemž uvádí tři hlavní fóra: *Lidové listy*, do nichž sám přispívá, *Vlast* a *Hlidku*. V *Hlidce* ani v její

39 Koit a Ämarik, ranní a večerní červánky. *Právo lidu* 37, 1926, 3, příl., s. 3. Přel. O.G. (Ota Ginz).

40 Zlodějský učeň. *Lidové noviny* 30, 1922, 382, s. 11.

41 Kůň a vlk. *Venkov* 22, 1927, 143, s. 6–5. Přel. Josef Kojecký; Liška a vrak. *Venkov* 22, 1927, 113, s. 7. Přel. Josef Kojecký; Liška, vlk a medvěd. *Venkov* 27, 1932, 114, s. 6–5. Přel. Josef Kojecký.

42 O andělském mlácení. *Lidové noviny* 46, 1938, 547, příloha LN dětem, s. 2. Přel. V. Hynek.

43 Jak se dostal statkář do nebe. *České slovo* 23, 1931, 133, s. 2. Přel. Marta Součková.

44 Estonské hádanky. *Venkov* 31, 1936, 102, s. 12. Přel. Otto F. Babler; Estonské národní hádanky. *Venkov* 21, 1926, 73, s. 8. Přel. Otto F. Babler.

45 HELEBRANT, Antonín. Estonsko. *Lidové listy* 8, 1929, 31, s. 1–2; Styky československo-estonské. *České slovo* 21, 1929, 122, s. 7; OBR, Josef. Marie Underová, estonská básnířka, spisovatelka a překladatelka. *Lidové listy* 8, 1929, 41, příl., s. 5. Stejně stipendium získal i další estonský básník Valmar Adams, srov. OBR, Josef. 12. výročí samostatnosti Estonské republiky. *Lidové listy* 9, 1930, 45, příl., s. 4.

následovnici *Hlídky literární* se mi nicméně nepodařilo žádné estonské dílo najít. Pokud vím, vyšla v ní roku 1893 jen Koudelkova zpráva o finské literatuře.⁴⁶

Samotná Marie Under promlouvá k českému publiku článkem *Kulturní poměry v Estonsku*,⁴⁷ v němž obecně popisuje estonská divadla, státní podporu estonské kultury a nový zákon na ochranu menšin, a článkem *Pohled do estonských snah kulturních*,⁴⁸ v němž vedle zmínek o estonském výtvarném umění a hudbě stručně představila dějiny estonské literatury od ústní slovesnosti a první estonskojazyčné knihy přes *Kalevipoeg* a národně romantickou básničku Lydii Koidulu až po skupinu *Noor-Eesti* (Mladé Estonsko) a její vůdčí osobnost, básníka Gustava Suitse, který svým souputníkům pomáhal rozšiřovat na německou literaturu omezené inspirační obzory k ostatním literaturám západoevropským. Oba její články pravděpodobně přeložil Josef Obr, jelikož Marie Under zase přeložila Obrův článek o svatováclavských oslavách včetně prvních tří strof *Svatováclavského chorálu*. Obrův článek v *Estonsku* vyšel, o čemž nás zpravily *Obrovy domovské Lidové listy* v nepodepsané zprávě,⁴⁹ k níž byl připojen i překlad chorálu do estonštiny z pera Marie Under.

Josef Obr, ředitel gymnázií v Roudnici nad Labem, Praze a Hradci Králové, pravidelný přispěvatel do *Lidových listů* a zakladatel Československo-estonské společnosti (existovala v letech 1930–1938)⁵⁰ byl pravděpodobně prvním českým estonistou.⁵¹ Přestože Obr z estonštiny mnoho nepřeložil – vyšel mu pravděpodobně pouze překlad Vildeho dramatu *Skřítek*⁵² a překlad dvou pohádek⁵³ –, ve 20. a 30. letech publikoval množství článků o Estonsku a estonské kultuře a napsal i jednu „povídku z minulosti estonské“.⁵⁴ Nejvýznamnější je z našeho pohledu série článků o estonské literatuře.⁵⁵ Obr se v sérii stručně dotýká starších dějin estonské literatury, definuje je jako omezené na tvorbu baltských Němců, dále se věnuje počátkům sběru ústní slovesnosti a vzniku *Kalevipoegu* a přes národní romantismus, Lydii Koidulu a realisty (Vilde) dochází ke skupině Mladé Estonsko. Přináší též

46 KOUDELKA, Alois. Finnsko. *Hlídky literární* 10, 1893, 5, s. 208–209; 6, s. 251–253.

47 UNDER, Marie. Kulturní poměry v Estonsku. *Lidové listy* 8, 1929, 47.

48 UNDER(OVÁ), Marie. Pohled do estonských snah kulturních. *Lidové listy* 9, 1930, 45, s. 1–2.

49 Svatováclavské slavnosti v estonském tisku. *Lidové listy* 8, 1929, 97, s. 6.

50 Společnost sídlila v Praze. Antonín Dolenský v hesle „Josef Obr“ však napsal, že podobná společnost fungovala i v Brně. (Srov. DOLENSKÝ, Antonín. *Kulturní adresář ČSR*. Josef Zeibrdlich, Praha 1934–1936.) O brněnské společnosti nemám žádných zpráv.

51 Srov. např.: -Č.- Literární styky česko-baltské. *Národní listy* 72, 1932, 15, s. 6.

52 VILDE, Eduard. *Skřítek (Pisuhänd)*. Česká grafická unie, Praha 1931. Přel. Josef Obr.

53 Macecha. *Pražský večerník* 14, 1932, 253, s. 4. Přel. Josef Obr; Pohádka o původu mléčné dráhy. *Lidové listy* 11, 1932, 255, příl. s. 5–6. Přel. Josef Obr.

54 OBR, Josef. Car Ivan Hrozný na Hodu vánočním... Povídka z minulosti estonské. *Pražský večerník* 14, 1932, 294, s. 4.

55 OBR, Josef. Pohled z ptáčích perspektivy na estonskou literaturu I. *Lidové listy* 1927, 2, s. 1–2; OBR, Josef. Pohled z ptáčích perspektivy na estonskou literaturu II. *Lidové listy* 1927, 144, s. 2; OBR, Josef. Pohled z ptáčích perspektivy na estonskou literaturu III. *Lidové listy* 1927, 145, s. 2.

překlad úryvku lidové básně, na němž dokumentuje rozdíl mezi estonským a francouzským konceptem krásy, kterýžto rozdíl je údajně dán historickou zkušeností Estonců s národním útlakem. Na samotném konci Obr jmenuje zdroj svého pojednání, totiž „delší dopis estonského kritika Eduarda Hubela“, který sám psal prózy pod pseudonymem Mait Metsanurk. Původnější Obrovou statí budou zřejmě *Představy starých Estonců o životě posmrtném*,⁵⁶ jež také obsahují překlad úryvku lidové písně a zhodnocení kulturní výměny mezi Estonci a východními Slovany, a to jako výměny kupodivu nulové. K propagaci estonské literatury se Obr vracel ještě později ve 30. letech, například krátkým článkem o prvním estonském překladu, a to katechismu v roce 1535,⁵⁷ nebo encyklopedickým heslem *Dnešní Estonsko*,⁵⁸ jež vyšlo i jako separát.⁵⁹ Antonín Dolenský a Luboš Švec navíc napsali, že Josef Obr vytvořil sbírku estonských pohádek v českém překladu a dokonce estonsko-česko-estonský slovník.⁶⁰ Sbírkou avizoval i samotný Obr: „Prof. Josef Obr připravuje výbor z estonských pohádek a pověstí, který v českém překladu s poznámkami vyjde příštího roku,“ stojí v paratextu u jeho překladu pohádky o estonské Lindě z roku 1932.⁶¹ Sbírká ani slovník ovšem nikdy nevyšly a nedokázal jsem dohledat ani Obrovu písemnou pozůstalost.

Je možné, že Obrův zájem o Estonsko je nějak spjat s působením Aloise Koudelky v *Lidových listech*, z nichž o sobě jistě navzájem věděli. Těžko však říct, zda třeba Koudelka Obra v tomto zájmu nasměroval, nebo zda jejich setkávání v rámci *Lidových listů* je jen výsledkem jejich sdíleného zájmu, ať už jde o lidoveckou politiku, Estonsko či esperanto.⁶² Může jít též o náhodu jako roku 1943 v případě krátkého Obrova působení ve funkci ředitele královéhradeckého gymnázia,⁶³ na němž zároveň učil jiný esperantista a estonista Miloš Lukáš, kterému později vyšel kromě dalších věcí i překlad *Kalevipoegu*. Lukášův zájem o estonštinu v dřívějších dobách totiž dokládá kromě dalšího jeho článku *Pokus o krátkou synopsis finského a estonského pádoslovía z roku 1932*.⁶⁴

56 OBR, Josef. Představy starých Estonců o životě posmrtném. *Lidové listy* 11, 1932, 250, příl., s. 3–4.

57 OBR, Josef. Čtyři sta let estonské knihy. *Národní listy* 76, 1936, 52, s. 1–2; OBR, Josef. K významným kulturním událostem... *Pestrý týden* 13, 1938, 8, s. 5.

58 *Ottův slovník naučný nové doby – dodatky k Velikému Ottovu slovníku naučnému*. J. Otto, Praha 1930–1934.

59 OBR, Josef. *Dnešní Estonsko*. Zvláštní otisk z dodatků Ottova slovníku naučného. Nakladatelství Otto, Praha 1932.

60 DOLENSKÝ, Antonín. *Kulturní adresář ČSR*. Josef Zeibrdlich, Praha 1934–1936; ŠVEC, Luboš. Kulturní styky Československa s pobaltskými republikami mezi dvěma světovými válkami. *Slovanský přehled* 1992, 4, s. 427–435.

61 Pohádka o původu mléčné dráhy. *Lidové listy* 11, 1932, 255, příl. s. 5.

62 V *Lidových listech* byla i nepravidelná esperantistická rubrika, do níž Obr přispíval.

63 DVOŘÁKOVÁ, Kristýna. *České střední školy v Hradci Králové ve školních letech 1938/39–1944/45*. Bakalářská práce na FF UK. 2007, s. 79.

64 LUKÁŠ, Miloš. Pokus o krátkou synopsis finského a estonského pádoslovía. In *XIV. roční zpráva štátného československého reálného gymnázia Jána Hollého v Trnave 1931–1932*. Trnava 1932, s. 5–13.

Josef Obr je každopádně tím, kdo českému čtenářstvu jako první zprostředkoval informace o *Kalevipoegu*, pokud nebereme v potaz „předkalevipoezské“ příběhy sebrané Faehlmannem. 30. června vyšly v různých novinách dva Obrovy identické články k výročí založení Tartuské univerzity.⁶⁵ V člancích jsou jmenováni významní absolventi univerzity, mezi nimi Faehlmann jako zástupce přípravné fáze vydání *Kalevipoegu* a Kreutzwald jako jeho vlastní tvůrce. Leč informace o dvojfázovosti projektu nebyla v českém prostředí přijata s úplným porozuměním. Např. v článku, věnovaném Estonsku, s názvem *Země zemědělců a rybářů* se píše o „Dr. R. Pählmannovi, tvůrci národního eposu *Kalevipoeg*.“⁶⁶

Ohlas *Kalevipoegu* v Čechách je nejen zmatený, ale i značně opožděný. Hlavní děj eposu přinesla roku 1932 Magda Rimmelgas v článku *Tělesná výchova v Estonsku*.⁶⁷ Magda Rimmelgas byla estonská zdravotní sestra, která se po boku československých legií účastnila bojů v ruské občanské válce a naučila se při tom česky.⁶⁸ Tři roky po uveřejnění dějové linie *Kalevipoegu* cestovatel Jiří Frankenberger zadaptoval první zpěvy *Kalevipoegu* podle ruského překladu.⁶⁹ Následujícího roku vyšlo krátké převyprávění *Kalevipoegu* v úpravě pro děti,⁷⁰ krátký úsek, Kalevipoegovo vyvolávání otce z mrtvých, zůstal ve verších. Od této adaptace pak uplynulo více než dvacet let, než se *Kalevipoeg* v Čechách znovu objevil.

Ve 30. letech se dále rozvíjí a systematizuje oboustranný česko-estonský zájem. Roku 1933 vyšel překlad původně estonskojazyčného článku o česko-estonských vztazích od estonského bohemisty a spisovatele Bernharda Lindeho.⁷¹ Lindemu šlo ovšem spíše o vztahy diplomatické, zatímco kulturní jsou omezeny na seznam estonských studentů na Karlově univerzitě a na zmínku o jejím estonském rektorovi Mikuláši Erghemes z Livonska (v letech 1390–91). Podobné, na politiku zaměřené informace o Estonsku a jeho vazbách na Československo přinesl jeden z tehdejších mnoha estonských studentů na Karlově univerzitě Zin. (Zina?) Renning(-Lipp).⁷²

65 OBR, Josef. Estonská universita v Tartu oslavuje 350. výročí svého založení roku 1632. *Národní politika* 30. 6. 1932, s. 5; OBR, Josef. 350. výročí estonské university v Tartu. *Národní listy* 30. 6. 1932, s. 5.

66 Dr. S. s. *Země zemědělců a rybářů*. *Jas* 10, 1936, 41, s. 2–3.

67 REMMELGAS, Magda. Tělesná výchova v Estonsku. *Národní listy* 21. 8. 1932, s. 13.

68 DOSTÁLOVÁ-TREŤJAKOVÁ, M. V. *Hrdinná sestra československých legií Magda Remelgas (sic)*. Československá estonská společnost, Praha 1936; SCHRÖDER, Jindřich. Baltický stát „bílých nocí“ – Estonsko. *Pestrý týden* 13, 1938, 8, s. 5.

69 KREUTZWALD, Friedrich Reinhold. Linda. Pověst z estonského národního eposu *Kalevipoeg*. *Oasa* 3, 1935, 3, s. 178–179. Upravil Jiří Frankenberger.

70 KREUTZWALD, Friedrich Reinhold. *Kalevipoeg*. Estonská národní pověst. *Lidové noviny* 44, 1936, 84, příl. Dětem č. 3, s. 9–10. Upravil Vojta Válek.

71 LINDE, Bernhard. Vývoj styků estonsko-československých. *Národní osvobození* 10, 1933, 163, s. 1–2. Přel. Květoslav Hřívna.

72 RENNING-LIPP. Estonsko. *Národní listy* 71, 1931, 74, s. 2; RENNING, Zin. Patnáct let Estonské republiky. *Národní listy* 73, 1933, 55, s. 2.